

Nr 279.

Af herr **Widén**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om vården af rikets fornsaker.

Få länder torde i högre grad än Sverige redan sedan gamla tider ägnat en pietetsfull vård åt sina fornminnen. Redan på Gustaf II Adolfs tid inrättades det ännu bestående riksantikvarieämbetet; och kungl. vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, som jämte riksantikvarien har högsta tillsynen och vården af landets fornminnen, har sin grund i Lovisa Ulrikas vitterhetsakademi af år 1756.

Vår nu gällande kungl. förordning angående forntida minnesmärkens fredande m. m. af den 29 november 1867 bygger dels på en äldre förordning af 1828, dels på kyrkolagens bestämmelser i kap. 26 § 6. Den har sedan sin tillkomst undergått åtskilliga smärre förändringar.

Denna förordning motsvarar emellertid i väsentliga delar icke längre tidens kraf. Det torde ock kunna sättas i fråga, om riksantikvariatets fortfarande förening med chefskapet för statens historiska museum och myntkabinettet är lämplig. Sina svåraste brister förräder fornminnesförordningen af 1867 i det sätt, på hvilket den sörjer för de kyrkliga antikviteternas bevarande. Enligt nu gällande bestämmelser får rörligt gods i kyrka, »som tjänar att bevara minnet af forntidens bruk och konstfärdighet och icke tillhör enskild person eller släkt, såsom gamla skrudar, bilder, etc., etc., icke till enskilda personer, inhemska eller utländska samlingar aflåtas utan att först hafva varit Kungl. Maj:t och kronan hembjudna». Den förköpsrätt, Kungl. Maj:t här förbehållit sig såsom ersättning för det i 1828 års författning stadgade förbudet att utan Kungl. Maj:ts tillstånd afyttra »rörligt gods, som till de urgamla tidens ihågkommelse tjänar», skall blifva af mycket liten effekt för be-

varandet åt landet af våra kyrkliga minnesskatter, när den utländska antikvitetshandeln uppdagar den lätthet, med hvilken våra kyrkor kunna rensas, efter ett förut skett hembjudande till Kungl. Maj:t. De till ytterlighet uppjagade världsprisen på kyrkliga konstsaker från medeltiden och renässansen måste utsätta de här bestämmande myndigheterna för så svåra frestelser, att en verklig fara föreligger. Sedan den höga införseltullen till Amerika borttagits, har det amerikanska samlare- och museiintresset med fördubblad kraft kastat sig öfver den gamla världens konstskatter. I flera länder mötes emellertid detta genom rena exportförbud, och i andra, exempelvis Danmark och Norge, genom sådant förbud att försälja kyrksaker utan Konungens medgifvande, som hos oss fanns i 1828 års förordning. Endast Sverige och Ryssland lämna portarna för en dylik handel öppna.

Rörande en särskild grupp af kyrkornas tillhörigheter, klockorna, ofta af det allra största antikvariska, konstnärliga och vetenskapliga intresse, finnes icke ens stadgad någon rätt för Kungl. Maj:t att hindra deras omgjutning genom att till deras värde inlösa dem.

En annan betänklig brist är den onödiga och, såsom det i en mängd fall visat sig, ödesdigra långsamhet, som ligger i det nu stadgade anmälningssättet beträffande fornyfynd och fornlämningar genom kronobetjäningen eller Konungens befallningshafvande.

Ett annat stadgande, som numera är onödigt och svårt att upprätthålla, är det beträffande de lösa fynd, som skola hembjudas Kungl. Maj:t till inlösen, sedan utan olägenhet såväl brons, tenn och allt annat, som icke faller under begreppet ädla metaller, frigifvits.

För att motverka de ständigt upprepade försöken att undandraga staten fynd af ädel metall vore en måttlig höjning af lösensvärdet till någon motsvarighet af antikvitetsvärdet i hög grad önskelig.

Beträffande lämpligheten af att på *ett* museum, statens historiska i Stockholm, koncentrera alla gräfningsfynd, i stället för att, såsom förhållandet är i Norge, uppdelas landet i arkeologiska intressesfärer, vore en undersökning och utredning värd att göras.

Äfven rörande chefskapet öfver fornminnesväsendet och dess förhållande till andra statens institutioner, som därmed för närvarande äro mer eller mindre förbundna, vore, såsom ofvan antyds, till äfventyrs en utredning önskelig.

De här i korthet antydda bristerna uti nu rådande ordning rörande rikets fornsaksvård göra en revision af denna ordning af behovvet påkallad.

Motioner i Andra kammaren,

Jag tillåter mig därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huru vården af rikets fornsaker (fasta och lösa) bör för att motsvara sitt ändamål bäst ordnas, samt, i den mån Riksdagens medverkan härför erfordras, för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill en sådan utredning kan föranleda.

Stockholm den 6 februari 1911.

Johan Widén.
